

אין אדם יודע מה בעיבורה של אשה.

וַיִּתְרַצְעוּ הַבָּנִים בְּקִרְבָּהּ וַתֹּאמֶר אִם כֵּן לָמָּה זֶה אֲנִי וַתִּלְךָ לְדַרְשׁ אֶת ה'.

(בראשית כה, כב)

עם התפתחות הרפואה, ביצוע בדיקות אולטרא-סאונד ובדיקות נוספות לעובר הפכו לנורמה בסיסית עבור נשים בהיריון. באופן עקרוני מיועדות הבדיקות לשלול מומים או גורמי סיכון בעובר. קיים דיון רחב היקף בהלכה ובהשקפת התורה על היחס לחלק מבדיקות אלו, ולא ניכנס לזה כאן. אחד הדברים שבני הזוג מצפים לברר בבדיקת האולטרא סאונד, הוא מין העובר. הרוב המוחלט של ההורים יבקשו לדעת את מין העובר, אך אנו מוצאים לא מעט זוגות שמבקשים שלא לחשוף בפניהם מידע זה. אנו נוטים לחשוב כי המדובר בהורים שחפצים ב"הפתעה" בשעת הלידה. מעניין לגלות במקורותינו גישה אוהדת לרצון זה, וגם שיקול נוסף שלא לדעת את מין העובר.

כך נאמר במדרש בפרשתנו (מדרש רבה תולדות סה):

שבעה דברים מכוסים מבני אדם ואלו הן: (א) יום המיתה, (ב) ויום נחמה, (ג) ועומק הדין, (ד) ואין אדם יודע במה הוא משתכר [=היכן הוא ימצא את פרנסתו], (ה) ואין אדם יודע מה בליבו של חברו, (ו) ואין אדם יודע מה בעיבורה של אישה [=האם היא תלד בן או בת], (ז) ומלכות הרשעה אימתי נופלת.

המקור לכך ש"אין אדם יודע מה בעיבורה של אשה", הוא הפסוק בקהלת יא, ה: "כִּפְאֶשֶׁר אֵינָךְ יוֹדֵעַ מַה-דָּרְךָ הָרוּחַ, כִּפְאֶשֶׁר יוֹדֵעַ אֶת-מַעֲשֵׂה הָאֱלֹהִים, אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֶת-הַכֹּל."

מדברי המדרש נראה כי אין מדובר בציון עובדה בלבד, אלא שהדבר הנו מכוון, שכך ראה הקב"ה לברוא את עולמו – משום שכך עדיף וצריך להיות. מפרשי המדרש מבארים את הדברים:

ה"יפה תואר", רבי שמואל יפה אשכנזי, מחכמי תורכיה לפני כארבע מאות שנה, מבאר כי הסיבה שמין העובר נשמר בסוד הוא, משום שאם ההורים יגלו שמין הילד הוא לא זה שציפו לו, הם עלולים להיות מאוכזבים במשך כל ההריון; לעומת זאת, אם הם יגלו שזה מה שהם קיוו, הדבר עלול להפחית מחוויית הלידה הקרובה ומההתרגשות אותה צריכה האם כדי לעבור את צירי הלידה הקשים.

בפירוש "תפארת ציון", ובפירושים נוספים, מוסיפים לנמק זאת באופן שונה: "דלפעמים אין אדם חפץ רק בזכר, ואם היה יודע שהיא מעוברת נקבה, היה משקה אותה סמים שתפיל, וכן להיפך, לכן עשה ה' שלא יהיה האדם יודע מה בבטן המלאה".

למעשה, נראה כי כמובן שאין מדובר באיסור, אך אלו בהחלט מקורות מעניינים עבור אלו שבוחרים להימנע מכך. מאחר וכמובן אין כל הבדל מבחינה רפואית האם מדובר בבן או בבת, אין כל מניעה לעשות כן.

התייחסות מרתקת למקרה ייחודי בשאלת בדיקת האולטרא סאונד לגילוי מן העובר, שיש לה השלכה הלכתית מובהקת, מצינו בדברי פוסקי דורנו.

הדיון נפתח בעקבות דברי בעל 'הרוקח' (סימן שסו, והובא בש"ך יורה דעה סימן שעא, א): "אשת כהן מעוברת מותרת להיכנס באהל המת, דספק ספיקא הוא, שמא היא נקבה, ושמא נָפֶלֶת. דברי הרוקח מבוססים על ההנחה שבמידה ואנו יודעים כי ברחמה בן, אסור לה להיכנס לאוהל המת, מאחר ובכך היא מטמאה אותו.

בפתחי תשובה (יורה דעה סימן שעא, א) הביא את תמיהת המגן אברהם (אורח חיים סימן שמג, ב) על דברי הרוקח, שלכאורה מאחר שהתינוק בלוע בבטן אמו, הוא אינו נטמא, והביא מדברי הרדב"ז (בשו"ת החדשות סימן ר) שכתב, שצריך לומר שכוונת הרוקח היא לאשה שקרבו ימיה ללדת, ויש לחוש שמא יוציא הולד את ראשו, ונמצא שהוא כילוד ואינה טהרה בלועה. ומכל מקום מותר מטעם ספק-ספיקא. עיין גם אבני מילואים (סימן פב, א).

וכך פוסק המשנה ברורה (סימן שמג, ג): "אשת כהן מעוברת שקרבו ימיה ללדת, מותרת ליכנס לכתחלה באהל המת, דאף שנראה לנו שודאי תלד שם ולד, ושמא יהיה זכר ויטמא שם, אפילו הכי מותר, דספק ספיקא הוא, שמא יהיה נקבה ושמא יהיה נפֶלֶת. (והגרש"ז אורבאך הביא בשם מוהרא"ז מרגליות להחמיר בקרבו ימיה ללדת).

לאור דברים אלו כותב השבט הלוי (חלק ב סי' רה), שאין להרעיש על אשת כהן מעוברת שנכנסת לבית החולים, ומטעם זה.

על כל פנים, מתעוררת מכך שאלה חשובה: מאחר וכל ההיתר של הרוקח מבוסס על ספק ספיקא, שמא מדובר בבת ולא בבן, ושמא מדובר בנפל, הרי כיום ניתן בקלות לאבחן את מין העובר באמצעות בדיקת אולטרא-סאונד! האם על אשת כהן לעבור בדיקה כזאת בכדי לברר את מין העובר ולדעת האם מותר לה להיכנס לבית-החולים? ואין המדובר רק על כניסה לבית החולים במהלך ההיריון, אלא גם לגבי ההחלטה באיזה בית חולים ללדת, כי כשתלד בן זכר הוא בודאי ייטמא לכל הדעות!

בנשמת אברהם מביא מדברי הפוסקים בנושא, ונצטט את דבריו:

"ואמר לי מו"ר הגריי נויבירט שליט"א, שהדין נכון שאשת כהן תעבור בדיקת אולטרא סאונד רק אם אין היא דוקא מקפידה ללדת ע"י רופא מסוים או בית חולים מסוים מטעם שיותר

סומכת עליהם (ולא מטעם חיסכון כספי), כי אז מותר לה להיכנס שם ללדת אפילו כשיודעת שעוברת זכר ושאין מקפידים שם על הלכות טומאת כהן (בארץ ישראל), וכמובן אם אשת כהן הולידה בן בבית חולים כזה שיש טומאת מת (כגון אברי מת), צריכה - אם אין התנגדות רפואית - לקחת את התינוק משם ברגע שהמצב הרפואי מאפשר זאת, עכ"ד.

אמר לי הגרי"ש אלישיב שליט"א (זצ"ל) שפשוט שראוי שאשת כהן תברר ע"י אולטרא סאונד כשקרבו ימיה ללדת אם מעוברת בזכר או בנקיבה לפני שנכנסת לאוהל המת, ואם מתברר שעוברת זכר להעדיף להיכנס ללדת בבית חולים איפה ששומרים על דיני טומאת כהן¹, וזה דוקא כשקיימת בפניה האפשרות לבחור בין בית חולים שמקפידים שם על הלכות טומאת כהן ובין בית חולים אחר.

וכתב לי הג"ר יוסף אפרתי שליט"א: בדבר שאלתו למרן הגרי"ש אלישיב שליט"א (זצ"ל) האם על אשת כהן לערוך בדיקת אולטרא סאונד לקביעת מין הוולד להלן הדברים ששמענו ממרן שליט"א: ראוי לאשת כהן לברר סמוך ללידה את מין העובר ע"י אולטרא סאונד ואם מתברר שהינו זכר עליה להעדיף ללדת בבית חולים שאינו מוחזק בודאי טומאה (לדוגמא, יש להעדיף בית חולים שמיועד רובו ככולו ללידות, על פני בית חולים שעפ"י הסטטיסטיקה אין יום שאין בו נפט, וגם אם נזקקים לילד בבית חולים רגיל, יש להעדיף בית חולים שמקפיד על דיני טומאת כהן ומפנה את הנפטרים מיד לביתן חיצוני, על פני בית חולים שאינו נוהג כן או שחדר מתים שלו מחובר לבית החולים). הנוסח הנ"ל הי' לנגד עיני מרן רבינו שליט"א, עכ"ל המכתב."

ובודאי שכל הדיון הנ"ל הוא רק היכן שיש גם את אפשרות ללדת בבית חולים מקצועי שמקפיד על ההלכה, אבל ברור שאין להסתכן ולבחור בית חולים פחות מקצועי בגלל חששות אלו.

¹ בירושלים, בית החולים "שערי צדק" מקפיד על כך מזה שנים ארוכות. [ראו כאן](#).